ALEKSANDR PIATIGORSKIJ

Prisiminsi keistą žmogų

Iš rusų kalbos vertė
Algirdas Kugevičius

Sofoklis
VILNIUS, 2017

Liudmilai Stokovskajai
su meile

Pratarmė apie laikus

Pirmiausia – apie pirmąją mano antrojo romano dalį (ji buvo publikuota literatūros almanache „Urbi“, 1995, p. 7–38). Pagrindinis šio romano skirtumas nuo pirmojo („Vieno skersgatvio filosofija“) vertinant sąsają su gyvenimu yra tas, kad jame aš pradedu veikti penktojo dešimtmečio viduryje ir baigiu (kol kas dar ir nebaigiau) dešimtojo dešimtmečio pradžioje, o tie, apie kuriuos pasakoju, pradeda tai daryti pirmojo dešimtmečio pradžioje ir, regis, jau baigė egzistuoti – bent jau veikti – septintojo dešimtmečio pradžioje. Pirmojo mano romano veiksmas prasideda ketvirtojo dešimtmečio viduryje ir baigiasi devintojo dešimtmečio pradžioje, o mano pašnekovai pradeda veikti tik šiek tiek anksčiau nei aš ir baigia tuo pačiu metu. Koks gi čia skirtumas, paprieštarausite jūs, – kažkokie dvidešimt metų į abi puses! Skirtumas didžiulis. Jį lemia mūsiškas laiko suvokimas. Pastaruoju dešimtmečiu istorinis laikas mūsų sąmonę slegia jau taip silpnai, kad daugelis iš mūsų rimtai prakalbo apie istorijos, kultūros galą ir bemaž apie laiko pabaigą. Tai įprastinė kalinio, gavusio laikinai atsikvėpti arba perkelto iš vieno kalėjimo į kitą, erdvesnį, reakcija. Suprantama: apkvailinti galima bet kurį žmogų, ypač jei jis pats nori būti apkvailintas.

Tačiau šis laiko suvokimo pokytis turi ir vieną teigiamą pasekmę: mes tapome atidesni savo vidiniam laikui, savo mąstymo, išgyvenimo ir patirties laikui.

Pirmoji šio romano dalis ir yra tokio individualiam laikui skirto dėmesio ekspozicija, kuri dar prieš penkerius metus būtų man beveik neįmanoma. Kitos dvi dalys tėra laiko, kaip vaizdavimo būdo, įvesto pirmojoje dalyje, ekspozicija, dėmesingas priedas ir išplėtojimas. (Todėl ir kadangi pirmosios dalies siužetas yra išties savitas, aš ryžausi ją išleisti atskirai, prieš baigdamas rašyti visą romaną.)

A. Piatigorskis. Londonas, 1992-ųjų sausis

Perspėjimas dėl vardų

Čia, aišku, kils sunkumų dėl vardo. Ir iš tiesų, kaipgi žmogų pavadinti, jei nuo pat pirmųjų žingsnių jis pats lenda į simbolius.

B. PASTERNAKAS (Б. ПАСТЕРНАК). *APYSAKA*

Mano vardas jokiu būdu neturi būti įveltas į šį reikalą, nes tikro vardo aš neturiu.

LUJI PAUELAS (LOUIS POWELL)

Kad skaitytojui (ir man pačiam) būtų lengviau suvokti, kas vyksta romane, aš jį perspėju dėl toliau išvardytų atvejų.

Pirmas. Asmenys, kurie romane nors kartą paminėti pavarde, egzistuoja (ar egzistavo) gyvenime už romano ribų arba lygiai taip pat sėkmingai tenai neegzistuoja ir niekada iš tikro neegzistavo. Pavardė čia vartojama kaip jos turėtojo realaus egzistavimo ar neegzistavimo ženklas ir kartu žymi skaitytojui suteiktą alternatyvą – pripažinti ar nepripažinti jos turėtojo egzistavimą už romano ribų. Pavyzdžiui, žmogus, čia vadinamas Andrejumi (ar Andrejumi Jakovlevičiumi) Sergejevu arba yra (buvo) gyvenime tikras asmuo būtent tokia pavarde, arba nebuvo. Antruoju atveju – ir dabar leisiu sau būti itin kategoriškas – net jei ir atsiras jo bendravardis ar bendrapavardis, tai tikrai bus ne jis, o visai

kitas asmuo, niekaip nesusijęs su šiuo romanu. Tokia yra skaitytojui primestos alternatyvos galia.

Antras. Asmenys, romane paminėti tik vardu ar tėvavardžiu, neturi jokių aiškių sąsąjų egzistuodami už romano ribų. Skaitytojui (kaip ir man pačiam) paliekama visiška laisvė laikyti juos egzistuojančiais arba neegzistuojančiais, arba egzistuojančiais ir neegzistuojančiais kartu, galiausiai kiekvieno valia visai negalvoti, jog jie egzistuoja už romano ribų. Tai tinka ir asmenims, kurių paminėta profesija, charakterio bruožas ar bet koks kitas neindividualus požymis. Taigi, jei kas nors čia vadinamas „premjeru“ ar „žydu“, ar „Michailu Ivanovičiumi“, tai pirmojo užsiėmimas, antrojo tautybė ir trečiojo vardas bei tėvavardis vienodai figūruoja ne tik kaip kur kas didesnio nei pirmuoju atveju personažo literatūrinio fiktyvumo ženklas, bet ir kaip autoriaus ketinimo kuo labiau šį fiktyvumą pabrėžti požymis. Tačiau tai jokiu būdu nereiškia, kad konkretus, neišgalvotas asmuo ar istorinė figūra negali sutapti su kokiu, kaip sakoma, bevardžiu personažu, ir autorius, suprantama, neprisiima jokios atsakomybės už tai – kaip, tikiuosi, ir tasai asmuo, gyvas ar miręs.

Trečias. Čia aiškinamas pavardžių vartojimas vienu atveju ir jų nevartojimas kitu atėjo man į galvą, kai parašiau jau daugiau nei pusę romano ir buvo per vėlu ką nors keisti. Tai, ką aš lengvabūdiškai vartojau kaip manierizmą, stilistinį triuką ar tiesiog kaip gražų žodelį, pasirodė tik atgaline data suvoktas intuityvios personažų klasifikacijos pagal vardinį požymį pagrindas. Bet juk vardas tampa asmeninis, o įvardintasis – asmenybe tik po to, kai užsimezga ypatingas vardo ryšys su įvardintuoju. Ir taip yra nepriklausomai nuo bendros vardo ir asmens egzistencijos tikrovės.

Šia prasme išgalvotas personažas gali būti asmenybė, o iš tikrųjų egzistuojantis asmuo – ja nebūti. Pastarosios padėties – žinoma, iš esmės gnostinės – aš negaliu nei įrodyti, nei patvirtinti šaltinių nuorodomis. Tai, ko gero, ir viskas apie vardus.

A. Piatigorskis. Londonas, 1993-iųjų sausis

Išvada dėl laikų ir vardų

Čia ne vieta kalbėti apie tikslą ir sėkmę (ar nesėkmę). Baigęs savo romaną (paskutinį kartą!), aš supratau, kad svarbiausias dalykas – nesutraukti visų laikų į savąjį ir visų vardų į tavąjį (perspėjimas dėl „visiško įvardijimo“ galioja ir romano autoriaus atžvilgiu) – nepavyko. Tikriausiai ir negalėjo pavykti.

A. Piatigorskis. Londonas, 1997-ųjų gruodis

Pirmoji dalis

Šie laikai

…Galbūt yra protas, vienas, visiems, protas, į kurį visi mes nukreipiame žvilgsnį, kiekvienas iš savojo kūno, – kaip teatre, kuriame kiekvienas žiūrovas iš savo vietos žvelgia į sceną, vieną visiems…

MARSELIS PRUSTAS (MARCEL PROUST)

1 skyrius

Pačiam sau

Nors ir figūravo praeityje, tai buvo pastebima dabartyje ir skirta galimam vartojimui ateityje.
LUJI PAUELAS (LOUIS POWELL)

Tai rašau pačiam sau. Kad atsikratyčiau asociacijų. Sąsajų su situacijomis, kurių neišgyvenau, su epizodais, kurių liudininkas nebuvau. Jelena Konstantinovna Neibauer drauge su mano vyresniąja tetule Esfiri Grigorjevna lankė Bestuževo kursus[1]. Ji žavėjosi antroposofija[2], garbino Rilkę, aistringai gerbė Skriabiną ir buvo Andrejaus Belo[3] draugė. Ji pergyveno revoliuciją, „mažuosius" trečiojo dešimtmečio valymus ir didžiuosius – ketvirtojo, apie viską turėdama maždaug tokią pat nuomonę, kaip aš dabar apie Rilkę,

1. „Bestuževo kursai" – neoficialus pirmojo Rusijoje moterų universiteto (1878–1918) pavadinimas. Oficialus šio universiteto įsteigėjas ir pirmasis direktorius (1878–1882) – profesorius K. M. Bestuževas-Riuminas (Михаил Павлович Бестужев-Рюмин, 1801–1826). Jo pavarde minėti kursai ir pavadinti. [Visos pastabos – vertėjo, išskyrus vieną, toliau pažymėtą *aut. past.*]
2. Antroposofija – filosofija apie žmogų, kaip dvasinių jėgų nešėją, XX a. išplėtota austrų filosofo Rudolfo Šteinerio.
3. Andrejus Belas (Андрей Белый) – Boriso Nikolajevičiaus Bugajevo (1880–1934) pseudonimas. Jis buvo prozininkas, poetas, simbolizmo teoretikas, religijos filosofas. Vienas garsiausių jo romanų – „Sidabrinis balandis" (apie rusų mistikų „kristatikių" gyvenimą).

Skriabiną ir Andrejų Belą. Karo pabaigoje, berods, 1945-ųjų sausį, ji apsilankė pas mano tetulę, prašydama grąžinti prieš dešimt metų paskolintą Anatolio Franso knygą „Po guobomis“[4] (tą dešimtmetį ji gyveno Kungure[5], santykinai lengvoje tremtyje, kuri ją išgelbėjo nuo 1937–38 metų lagerių ir vokiečių kilmės asmenų trėmimo 1941-aisiais). Tetulė jos nepriėmė, jei apskritai taip galima sakyti, kai kalbama apie „butą“, faneros pertvara atskirtą nuo BUTO su trisdešimt šešiais jame gyvenančiais žmonėmis, vienu tualetu ir dviem praustuvėmis. Prakeiktas šaltasis pragaras! Vieta, kurioje žmonės ištisus trejus metus miegojo nenusirengę. Tetulė pati man papasakojo apie tą „itin nesavalaikį, išties apmaudų“ Jelenos Konstantinovnos apsilankymą ir pridūrė, jog trečiajame dešimtmetyje toji buvo laikoma geriausia Maskvoje jojike (o dangaus angelai!), – „štai ir prisijodinėjo su savo antroposofija!“

Ankstyvą 1945-ųjų pavasarį aš, važiuodamas elektriniu Pamaskvio traukiniu, nugirdau pokalbį man už nugaros. Istorijos atkarpą, papasakotą labai aukštu vyrišku balsu, beveik falcetu: „Stebuklas, kad vasarnamis išliko mūsų iki 1941-ųjų rudens, kai ten įrengė priešlėktuvinės gynybos punktą.“ Po to pasigirdo neaiškūs moters tariami žodžiai, į kuriuos buvo atsakyta: „Kas – jis? Niekada! Ne, aš nė vieno iš jų nemačiau, bent jau nuo 1921-ųjų…“ – „Ne, ne, paklausyk. Tėvas mane atvežė pas juos į vasarnamį. 1911-ųjų vasarą. Aš buvau aistringai įsimylėjęs pusseserę Alionušką… Na, žinoma, tu ir negalėjai apie ją girdėti. Dėdė Vadia pa-

4. Visas šio romano pavadinimas – „Po miesto guobomis“. Tai pirmasis (1897) iš keturių satyrinių romanų, sudarančių A. Franso (Anatole France, 1844–1924) tetralogiją „Šiuolaikinė istorija“.
5. Miestas Permės krašte (Rusija).

prastai atvažiuodavo šeštadieniais. Pamenu, kaip visi nekantriai jo laukė – jis niekuomet nepasirodydavo be dovanų. Mes su pussesere stovėjome prie vartelių, ant kurių kabojo ramunių vainikas, ir kaskart, kai ji žavingai papurtydavo galvutę, pabirdavo žiedlapiai. Aš atsiklaupęs juos rinkau ir bėriau sau ant krūtinės, po marškiniais… Na taip, tuomet aš pirmąsyk dėdę Vadią ir pamačiau. Jis pabučiavo Alionušką, patapšnojo per žandą, padėjo ant žolės šokoladinių saldainių dėžutę ir nuėjo į jos tėvo kabinetą. „Koks nuostabus, elegantiškas, linksmas žmogus!“ – šūktelėjau aš. O ji pasakė, žvelgdama į raudoną besileidžiančią saulę: ‚Dėdė Vadia – išdavikas. Jis išduos‘.“

Iš karto, pačioje šio pasakojimo pradžioje, aš atspėjau, jog Alionuška – tai Jelena Konstantinovna. Ne, aš nepadariau tokios išvados, neišskaičiavau, o tarsi iš anksto žinojau, kad bus kalbama būtent apie ją. Bet dėdė Vadia! Mėgstantis juoktis, skleidžiantis cigaro ir konjako aromatą – išduos? Ką? Kam? Kodėl? Neatsigręždamas aš išlipau iš vagono ir, nors buvau šiek tiek sujaudintas savo mažyčio atradimo, tą epizodą greitai pamiršau.

Kai po dešimties metų, 1956-ųjų pavasarį, tetulė man pranešė, kad Jelena Konstantinovna Pirmojoje miesto klinikinėje ligoninėje miršta nuo ketvirto infarkto ir kad visai neblogai būtų ją aplankyti, aš tuoj pat tenai patraukiau. Ir visai ne iš meilės žmogui, o skatinamas neįveikiamo smalsumo išsiaiškinti vagone nugirsto pokalbio aplinkybes. „O, kaip puiku, kad jūs atėjote! Ir argi ne nuostabu, jog dabar, kai astralinis kūnas veržiasi išsivaduoti iš savo seno apvalkalo, mane ėmė lankyti ne ankstesnieji mano grubios planetinės egzistencijos kolegos – juk jie beveik visi iškeliavo, pamiršo mane arba yra pamiršti, o visai nauji ir su šia mano nelabai

sėkminga žemiška ekskursija nesusiję jauni žmonės. – Ir ji, turbūt jau pavargusi nuo ilgos frazės, atsilošė ant pagalvių, – beje, kam gi neaišku, jog tai – elementarus apvaizdos rūpestis. – Juk su iškeliavusiaisiais aš ir taip greitai susitiksiu, o, pavyzdžiui, su jumis, dar visai nežinau – kada. Ir kur? – Jūs juk žmogus iš kito gyvenimo – ir, išėjęs iš čia, tikriausiai eisite visai ne ten, kur aš jau labai greitai iškeliausiu."

Aš iš prigimties melagis. Pajutęs, kad esu tarsi palaikytas savu (nors ir iš kito gyvenimo), aš ėmiau kalbėti priimto į jos ratą ir apskritai priimto žmogaus žodžiais bei tonu. „Dieve mano, – pradėjau aš, stengdamasis kalbėti kuo nekonkrečiau, kad neatsidurčiau nemalonioje padėtyje, – Dieve mano! Argi daugeliui mano kartos žmonių buvo lemta išgyventi ligi karo metų, juo labiau – juos pergyventi. Aišku, buvo visko. Argi ne keista: visai negaliu suprasti, kodėl aš dabar prisiminiau visą tą seną istoriją su dėde Vadia. O juk taip seniai tai įvyko! Bet vis dėlto pripažinkite, kad jis buvo įstabi asmenybė. Dar ir tas jūsų vargšas pusbrolis – pamiršau jo vardą. Aš juk beveik nieko nežinau. Tik kai kurias nuotrupas."

Kol kas viskas vyko sklandžiai. „O, Kirilas, – mano „turimos informacijos" visai nenustebinta tarė Jelena Konstantinovna, tarsi prieštaraudama man ar kitam, nematomam, bet visuomet šalia esančiam pašnekovui. – Bet kodėl gi grįžti prie Kirilo? Jis išgyveno ir pergyveno visa, kas jam buvo lemta, bet visiškai nesugebėjo prie to pridėti ką nors savo. Na, kaip Briusovas[6] poezijoje. Apvaizda liko jam abejinga. Kai užsimerkiu, aš nematau Kirilo Elvermelio. Regiu

6. Valerijus Jakovlevičius Briusovas (Брюсов Валерий Яковлевич, 1873–1924) – garsus rusų literatūros „Sidabro amžiaus" atstovas, vienas iš simbolizmo krypties iniciatorių ir teoretikų Rusijoje.

dėdę Vadią ir Michailą Ivanovičių, Šėtoną ir Angelą.“ „Na ką jūs, mieloji Jelena Konstantinovna, – nevaržomai paprieštaravau aš, jau baimindamasis, kad, sprendžiant uždavinį su dviem nežinomaisiais, jis virsta uždaviniu bent jau su trimis. – Ar jūs kartais nebuvote dėdei Vadiai šališka toje istorijoje?“ – „Ne, – tvirtai atsakė Jelena Konstantinovna, – aš dar neturėjau nė penkiolikos metų, kai tiksliai sužinojau, jog jis nusprendė mus visus išduoti Transcendentinio Blogio Dvasiai, idant puolusiame kosmose galiausiai triumfuotų Šviesa. Šviesa, kurią neša Liuciferis. Pasaulyje nebuvo šaunesnio žmogaus už Michailą Ivanovičių, bet ir jis vienąsyk tėveliui prisipažino, kad, kas kartą laukdamas Vadimo Sergejevičiaus, slapčia tikisi, jog jis neateis.“ – „Bet ar pats Michailas Ivanovičius nebuvo…na… šiek tiek avantiūristas?“ – nusprendžiau aš paskutinį kartą surizikuoti, jau rimtai bijodamas, jog pokalbis taps begalinis – ir, kad viską išsiaiškinčiau, man teks sekti Jeleną Konstantinovną į „jos“ kitą pasaulį. „Taip, be abejo, – netikėtai sutiko Jelena Konstantinovna. – Tačiau jis visuomet veikė savarankiškai, būgštaudamas ir rizikuodamas. Niekada niekuo nepasikliovė ir nieko nenuvylė. O už dėdės Vadios nugaros visuomet kažkas stovėjo, minkštas ir nepatikimas. Tačiau toks buvo ne vien dėdė Vadia. Jau būdama maža mergaitė aš pajutau, kaip išdavystės atmosfera tankėja, skverbiasi į žmones, ir jie tampa išdavikais. Ne todėl, kad šito nori, o todėl, kad gali jais būti. Ir niekas kitas man šito taip stipriai neleido pajausti, kaip dėdė Vadia. Nepasaisant to, vis tiek jis padarė įvairiems žmonėms ir daug gera.“

Tais metais aš dar nekolekcionavau „suprastinų įvykių“, bet dėdės Vadios istorija – kokia būtent, aš taip tuomet ir nesužinojau – įstrigo atmintyje. Vėliau ėmiau savęs klausi-

nėti: ar sustiprėjęs jautrumas išdavystei (kaip ir gebėjimas ją numatyti) nėra viena iš jos pasireiškimo sąlygų? Ar ne geriau buvo laiku nusišalinti ir savo šališkais sprendimais neužbėgti lemčiai už akių? Bet, kadangi reikalas jau buvo tarsi baigtas ir, regis, nebebuvo apie ką kalbėti, teliko padėti tašką epizodui traukinyje ir vėl atsiduoti dar nepasibaigusios nerūpestingos jaunystės įspūdžiams.

Tačiau grįžtu prie išdavystės. Galutinis nuosprendis, paskelbtas vasarnamių kaimelyje trapios ir švelnios mergaitės, po trisdešimt penkerių metų važiuojant traukiniu į vasarnamį man iškėlė klausimą dėl to neginčijamo nuosprendžio. Bet juk anksčiau traukinyje man joks klausimas nekilo; pasiklioviau vien neginčijamu sprendimu. Bet vėlgi, kai susimąstai apie gyvenimą ir mirtį – pirmiausia, asmeninę, nelabai ir paprieštarausi. Tenka laukti, kol tas dalykas, tai yra išdavystė, tau taps metafizine problema. Taigi aš ir laukiau. O sulaukęs supratau, kad Alionuškai ji nuo pat pradžių buvo metafizinė problema ir išliko tokia iki galo: nesvarbu – susijusi su dėde Vadia ar ne. Taigi, regis, nebuvo jokios racionalios priežasties aiškintis, kas ir ką išdavė. Tačiau čia ir pasireiškė mano įgimtas nesugebėjimas suprasti ką nors abstraktaus be konkretaus vaizdinio. Jis – podraug su įgimtu nesveiku smalsumu – ir paskatino mane vėl ieškoti faktų bei aplinkybių, susijusių su Vadimu Sergejevičiumi.

Žinoma, visada buvo atsarginė galimybė po Jelenos Konstantinovnos mirties rasti minėtą įsimylėjusį pusbrolį. Bet kažkodėl – dabar neprisimenu priežasties – tada aš šito nepadariau. Užuot jo ieškojęs, aš iššvaisčiau daugybę laiko bergždžiai galvodamas, kas galėtų būti dėde Vadia. Visą gyvenimą mane gelbėjęs nesugebėjimas eiti į tikslą tiesiu keliu pasireiškė ir tuo, kad aš pradėjau mąstyti ir apie

Vadimo Sergejevičiaus antipodą (Jelenos Konstantinovnos žodžiais tariant), tai yra apie kažkokį Michailą Ivanovičių, riterį ir angelą. Nors būtent jį aš nusprendžiau pasilaikyti kaip kozirinę kortą, kad sužaisčiau pačioje pabaigoje… Ko pabaigoje? Argi šeštojo dešimtmečio viduryje aš žinojau, jog dar po dvidešimties metų jis iššoks į mano atminties pasaulį lyg prisukamas velniukas iš dėžutės?

Gerai. Aš svajoju apie man nepasiekiamą Prusto tikslumą ir noriu greičiau imtis reikalo, kaskart vis pamiršdamas, kad tas reikalas ir esu aš. 1966-aisiais dalyvaudamas savo draugo ir bendradarbio Jegoro Dreinerio (tikroji jo tėvo, Elzaso barono, pavardė buvo De Reineris) motinos šermenyse, aš senoje komodoje, stovinčioje priešais veidrodį, pamačiau rusvą gražaus jaunuolio glotniai nuskustu amerikietišku (kodėl amerikietišku?) veidu nuotrauką su užrašu „VSCH!“. „Vadimas Sergejevičius!“ – nesusilaikęs sušukau aš. Tačiau Jegoras griežtai mane pataisė, paaiškinęs, kad, jei po inicialų yra šauktukas, jie nurodo į tą žmogų, kuriam nuotrauka dovanota, o ne tą, kuris ją dovanojo, ir pridūrė, jog tai Michailo Ivanovičiaus portretas, dovanotas Vadimui Sergejevičiui, kad atmintų. Jaunystėje jie prižiūrėjo Jegoro motiną. „Bet kur jie yra dabar?“ – „Nežinau. Michailas Ivanovičius pradingo 1917-ųjų pabaigoje. Kur – niekas nežino. Taip man sakė mama. Vadimą Sergejevičių aš prisimenu, nors ir miglotai. Jis pas mus užeidavo, regis, prieš karą… Ne, prisiminiau! Jis pas mus apsilankė 1933-iųjų vasarą, per mano gimtadienį, su Torgsino[7] saldainių dėžute „Prancū-

7. Torgsinas (Торгсин) – 1931 m. įkurtas ir 1936 m. panaikintas prekybos su užsieniečiais susivienijimas: sovietinė organizacija, aptarnavusi užsienio svečius ir tarybinius piliečius, turėjusius „valiutinių vertybių“ (aukso, sidabro, brangakmenių ir kt.).

ziškasis rinkinys“. Mama sakė, kad jis vyresnis už ją aštuoneriais metais. Taigi dabar jam būtų 80.“

„Vadinasi, – pabandžiau reziumuoti aš, – Michailas Ivanovičius negalėjo Vadimo Sergejevičiaus laikyti išdaviku, antraip nebūtų jam dovanojęs savo nuotraukos. Argi ne?“ Tačiau Jegorui šis pagalvojimas pasirodė visiškai absurdiškas. Jis kantriai (kaip bibliografas) pradėjo man aiškinti, jog – ne, aišku, ne: apie jokią išdavystę negalėjo būti nė kalbos, nors… Čia jis kažkodėl nutilo ir ėmė atidžiai apžiūrinėti portretą, lyg pirmąsyk jį išvydęs.

Svečiai susėdo prie didžiulio ąžuolinio stalo, užėmusio vos ne pusę mažyčio valgomojo Dreinerių bute Beskudnikove. Jegoras pilstė gėrimus, o dvi labai senos jo motinos draugės svečius vaišino kutja[8] ir salotomis iš kietai virtų kiaušinių su kumpiu. Aš išėjau parūkyti į laiptų aikštelę, ir tuomet Jegoras, akimirkai išlindęs pro duris, išpoškino: „Na, aš nežinau to, ką tu žinai apie visa tai, bet dabar staiga prisiminiau, kad, mums grįžus iš evakuacijos, mama pasakė, jog labai bijo Vadimo Sergejevičiaus apsilankymų, ir geriau būtų, jei jis mus pamirštų. Tačiau… jis vis dėlto kartelį pas mus užsuko ir, neradęs mūsų namie (tada mes dar gyvenome komunaliniame bute prie Raudonųjų Vartų[9]), paliko mamai tą portretą pas kaimynus.“

8. Kutja (кутья) – ritualinis patiekalas, kurio pagrindą sudaro virti kviečių grūdai su medumi.
9. Raudonieji Vartai (Красные Ворота) – aikštė Sodų žiede (Садовое Кольцо), Maskvos šiaurės rytuose.